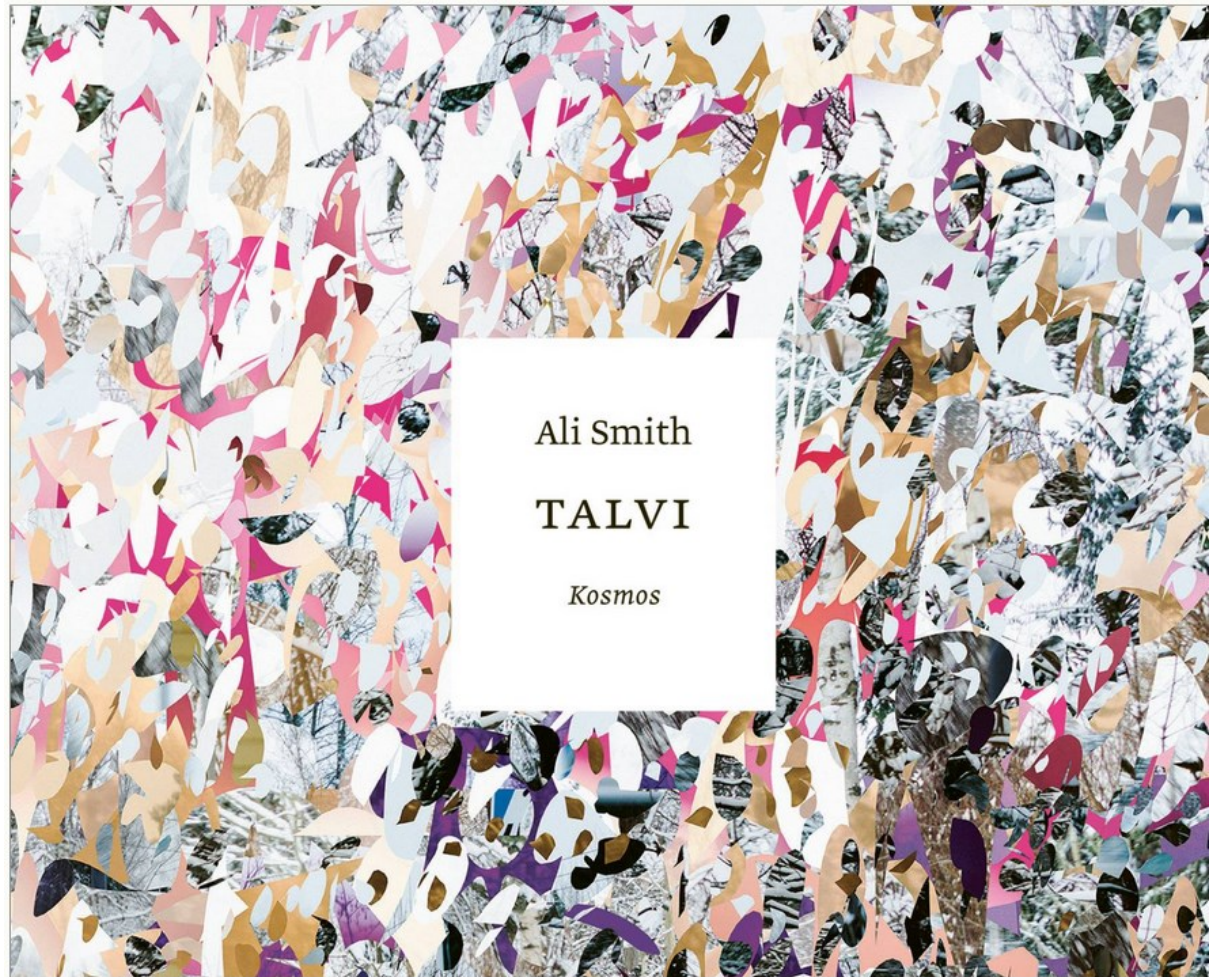

Ali Smith (suom. Kristiina Drews): Talvi

[AM/31 ADMIN](#)

Mikä on totta vai onko mikään? – RIITTA VAISMAA

Ali Smithin vuodenaikakvartetin toinen osa *Talvi* on täysin itsenäinen teos. Se ei ole jatkoa ensimmäiselle osalle, *Syksylle*. Vaikka aika, paikka ja henkilöt ovat erit, byrokratian arvostelu ja sen naurettavaksi tekeminen on molemmille osille yhteistä, samoin brexit-kritiikki, *Talvessa* puhuttelevinta on muiden kuin brittien oikeus jatkaa elämistään Iso-Britanniassa. Yhteistä teoksissa on myös huoli ilmastonmuutoksesta sekä taiteen merkitys. Myös Shakespeare onnistutaan linkittämään kiinnostavalla tavalla maahanmuuttaja -teemaan.

Talvi on runsauden sarvi, niin hyvässä kuin hieman uuvuttavassakin merkityksessä. *Talvi* koostuu hyvin erilaisista elementeistä. Eri osia yhdistävät toki yhteiset teemat, mutta jatkuvat uudet avaukset tuntuvat hieman rasittavilta. Teoksen osia liimaa yhteen joulu ja siihen liittyvät hyvinkin tunnistettavat perheen sisäiset ristiriidat, kiistat ja myös hieman lämpöä talveen tuova pyrkimys läheisyyteen. Monet asiat Smith kertoo useammin kuin kerran. Vaikka näkökulma yleensä vaihtelee, vähempikin olisi riittänyt.

Talvi alkaa täysin absurdeilla osuuksilla. Aluksi Smith julistaa lähes kaiken kuolleeksi. Ehkä hän samalla kirjoittaa johdantonsa *Talveen*.

”**Jumala oli kuollut:** ensi alkuun.

Myös romantiikka oli kuollut. Ritarillisuus oli kuollut. Runous, proosa, maalaustaide, kaikki kuolleet, samoin kuvataide. Kirja oli kuollut. Modernismi, postmodernismi, realismi ja surrealismi, kaikki kuolleet. Jazz oli kuollut, popmusiikki, disko, räppi, klassinen musiikki, kuolleet. Kulttuuri oli kuollut. Säädyllisyys, yhteiskunta ja perhearvot olivat kuolleet. Menneisyys oli kuollut. Historia oli kuollut. Hyvinvointivaltio oli kuollut. Poliittikka oli kuollut. Demokratia oli kuollut. Kommunismi, fasismi, neoliberalismi ja kapitalismi, kaikki kuolleet, samoin marksisimi, kuollut, ja feminismi myös kuollut. Demokratia oli kuollut. —

Sangen moni asia oli kuollut.

Jotkut eivät kuitenkaan olleet kuolleet, ainakaan vielä.

Elämä ei ollut vielä kuollut. Vallankumous ei ollut kuollut. Rodullinen tasa-arvo ei ollut kuollut. Viha ei ollut kuollut. —

Haamut puolestaan eivät olleet kuolleet, eivät täysin. —

mutta oli miten oli, unohtakaa haamut, karkottakaa ne mielestänne, sillä tämä ei ole kummitusjuttu, vaikka tapahtumahetkellä onkin sydäntalven kirkas ja aurinkoinen, postmilleniaalinen ilmaston lämpenemiskauden jouluaattoamu (joulu oli sekin kuollut), ja tarina kertoo todellisen maailman todellisista tapahtumista, mukana oikeita ihmisiä reaaliajassa oikealla maapallolla (niin ja maapallo, sekin oli kuollut):”

Kokonaan ei haamuja voi unohtaa. Jo heti toisessa luvussa yksi teoksen päähenkilöistä seurustelee jonkinlaista käänteistä ikää elävän irtopään kanssa, jos nyt irtopään voi sanoa elävän. Jos ensimmäisen luvun vielä voi ajatella olevan osa johdattelua tarinaan ja Smithin kielellä leikittelyä. Siitä oli herkullisia esimerkkejä *Syksyssä*, mutta irtopään seikkailuille en pysty ymmärtämään funktiota.

Pääasiallinen tapahtumapaikka on suuri, vanha kartano Cornwallissa. Yli 70-vuotias liikenainen Sophia on pääosin luopunut liiketoimistaan ja ostanut 15-makuuhuoneen talon, missä hän aikoo asua itseksensä. Taloon liittyy yhteyksiä Sophian ja tämän toista kymmentä vuotta vanhemman sisaren nuoruuteen. Sophia on saapunut taloon jouluksi. Häneltä epäonnistuvat niin pankki- kuin kauppa-asiatkin. Hän on kutsunut joulua viettämään poikansa Arthurin, josta useimmiten käytetään

lempinimeä Art, sekä tämän tyttöystävän. Art ja Charlotte sotkevat välinsä juuri ennen joulua. Jostain syystä Art ei pysty kertomaan asiaa äidilleen vaan pestaa tuhannen punnan palkkiolla bussipysäkillä tapaamansa tytön esittämään kolmeksi päiväksi Charlottea.

Mielelläni nimeäisin vale-Charlotan *Talven* päähenkilöksi, vaikka ymmärrän, että jonkun mielestä kunnia kuuluu Sophialle tai Artille. Tyttö, oikealta nimeltään Lux – tai ainakin niin hän väittää – ei ole britti, joten hän pystyy katsomaan asioita etäältä ja näkee niin joulun vieton perinteet kuin perhedynamiikan outoudet ja pystyy ylittämään rajoja, jotka tuntuvat liian isoilta niin Artille kuin Sophiallekin. Kun nuoret saapuvat taloon, joulua varten on jääkaapissa yksi kananmuna ja vähän ketsuppia.

Luxille ei näytä olevan mahdottomia asioita. Sophia ja sisarensa Iris, tuo ikihippi ja maailmanparantaja eivät ole tavanneet vuosikymmeniin. Lux saa Artin soittamaan tädilleen ja kutsumaan tämän Sophian tietämättä joulunviettoon – ja pyytää käymään matkalla ruokakaupassa. Iris ajaa tuntikausia ja saapuu talolle mukanaan sekalainen joukko muita maailmanparantajia. Nämä leirytyvät taloon. Jääkaappi on pian täynnä syötävää ja juotavaa, ja savuton talo täynnään tupakansavua.

Luxin ansiosta sisarukset hiljalleen lähentyvät, vaikka ovatkin periaatteesta eri mieltä kaikesta. Harvoin kuulee yli seitsemänkymppisestä syömishäiriöisestä, mutta Sophia on todellakin nääntymäisillään syömättömyyteen. Lux voittaa varautuneen Sophian luottamuksen ja saa tämän ensin syömään öisin, kun muut eivät näe. Luxilla on omat syynsä liikkua talossa öisin.

Yllättäen Sophia avautuu Luxille ja kertoo elämänsä salaisuuden ja lyhytaikaisen mutta ikuisen rakkautensa. Lux saa tietää, että Artin isä ei ole se hupinäyttelijä, jonka pahvikuva on varastossa, ja jonka Art on tavannut kaksi kertaa elämässään. Sophia ei ole ajatellutkaan kertoa asiaa kenellekään, eikä etenäkään Artille. Huvittavaa on, että Artin oikea isä ihailee toista hupinäyttelijää, Charles Chaplinia. Avioliitto on ollut vain kulissi, koska aikanaan avioton lapsi ja yksinhuoltajaäiti olisi ollut liikaa Sophian ja Iriksen vanhakantaisille vanhemmille.

Talven yhteiskunnallinen kerrostuma tulee sekin esiin Luxin ansiosta, koska tämä saa syntymään Sophian ja Artin yhteyden Irikseen. Tämän historian kautta Smith kertoo 1980-luvun alussa yli 20 vuotta kestäneestä Greenham Commonin naisten rauhanleiristä. Alkuperäinen tavoite oli toimia ydinaseita vastaan ja estää risteilyohjusten sijoittaminen Greenhamin tukikohtaan, mutta leiri toimi myös ilmastonmuutoksen vastaisen taistelun lähtöpisteenä. Leirillä ja mielenosoituksissa on välistä 50 000 ja välistä jopa 80 000 naista. Naiset eristävät tukikohdan 15 kilometrin ihmismuurilla. Osa naisista kiipeää aitojen yli ja tanssii risteilyohjusten siilojen päällä. Kansainväliselle leirille tultiin

monesta maasta, Suomestakin. Tätä ei Smith erikseen mainitse, tieto tulee oman muistin kerroksista, koska Greenham Commonista uutisoitiin joka puolella maailmaa.

Luxin kautta bexitin nurjat puolet tulevat hyvin konkreettisiksi. Lux kertoo, olevansa kotoisin Kroatiasta, mistä hän on muuttanut vanhempiansa kanssa Kanadaan. Hän on tullut Britteihin opiskelemaan, koska hän on ihastunut Shakespeareen. Yliopistotutkinto on jo puolessa välissä, mutta Luxilla ei ole tietoa, voiko hän brexitin jälkeen jatkaa opintojaan tai saako hän edes jäädä maahan. Rahoitus ainakin on loppunut. Kunnan työtä hän ei voi saada, koska työnantaja ei voi tietää, minä päivänä hänet ehkä karkotetaan maasta. Tytön koko epävarma tulevaisuus valkenee Artille, kun hän turhaan yrittää uutena vuotena löytää Luxin. Kanadalaisesta kirjastosta Art löytää sen Shakespearen Cymbelinen sivun, joka on Luxin mielestä kauneinta maailmassa. Ehkä Lux on kanadalaisessa kirjastossa, ainakin brittiläisen kirjaton kortti häneltä on otettu pois.

Kiinnostavinta Smithin kertautuvassa kerronnassa on, että koskaan ei voi tietää, mikä on totta. Ainakin tosi on eri ihmisille erilainen. Etenkään mikään Luxin kertoma ei välttämättä ole totta. Smith kuvaa oivaltavasti, miten nykyinen digimaailma entisestään sekoittaa totta ja epätotta. Art elättää itsensä etsimällä netistä tekijänoikeusloukkauksia ja pitämällä blogia, johon ei voi tosia asioita kirjoittaa. Hän mm. saa bussilasteittain ihmisiä joulunpyhinä liikkeelle keksimällä bonganneensa linnun, kanadakerttulin, Cornwallista. Tietotekniikan avulla Art pitää pyhien mentyä yhteyttä niin äitiinsä kuin tätiinsäkin ja pitää yllä näiden kahden yhteyttä.

”Juuri tällä hetkellä Art on saanut tarpeekseen joulusta. Hän tietää nyt, ettei halua enää koskaan viettää yhtään ainutta joulua.

Sen sijaan hän kaipaa, siinä istuessaan pöydässä aterialta jääneiden ruokien ääressä – hän kaipaa talvea. Itse talvea. Hän kaipaa talven helyttämättömyyttä, ei mitään harmaan mitäänsanomattomuuden puolinaista vuodenaikaa. Hän kaipaa oikeaa talvea, jossa metsät ovat lumivaipassaan, puut piirtyvät esiin valkeudesta, joka korostaa niiden paljautta ja saa ne hohtamaan, luminen maa jalkojen alla on kuin jäätyneiden höyhenten tai repaleisten pilvien peitossa, siellä täällä kultaisia viiruja, joita puiden läpi siivilöityvä matala aurinko heittää hangelle, ja tuskin erottuvan tien päässä, painaumassa joka kielii puiden väliin piiloutuvasta polusta, metsä ja koko maisema antautuvat yhtäkkiä valoon, joka on koskematon, koskaan tahriutumaton, laaja kuin luminen meri, ja sen yllä on lupaus taas uudesta lumesta, joka odottaa aikaansa taivaankannen tyhjiydessä.”

Talven suomenkielisen asun on taituroinut jo *Syksyssä* taitonsa näyttänyt Kristiina Drews.

Ali Smith: Talvi (Winter). Suom. Kristiina Drews. Kosmos 2022. 334 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko